

КЛЮЧОВА ТЕМА¹

Стаття 34/35

Locus standi (правосуб'єктність) представників при зверненні до Суду у випадку смерті безпосереднього потерпілого

(Останнє оновлення: 31.08.2024)

Вступ

Якщо асоціація не має письмових повноважень діяти від імені померлого потерпілого, Суд розгляне, чи існують такі виняткові обставини, за яких асоціацію все одно слід вважати представником *de facto*. Якщо це не так, то заява буде визнана неприйнятною як несумісна *ratione personae* з положеннями Конвенції.

Принципи, виведені на основі сучасної судової практики

- Якщо заяву подають не самі потерпілі, пункт 3 правила 45 Регламенту Суду в принципі вимагає надання письмового та належним чином підписаного дозволу на вчинення дій («[Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампану проти Румунії](#)» (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*) [ВП], 2014, § 102).
- За виняткових обставин та у справах, що стосуються серйозних звинувачень, асоціації можуть представляти потерпілих за відсутності довіреності та незважаючи на те, що потерпілий міг померти до того, як відповідну заяву до суду було подано у порядку Конвенції. У разі встановлення іншого це означало б перешкоджання розгляду таких серйозних звинувачень у порушенні Конвенції на міжнародному рівні з ризиком того, що Держава-відповідач може уникнути відповідальності за Конвенцією («[Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампану проти Румунії](#)» (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*) [ВП], 2014, § 112; «[Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії](#)» (*Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania*), 2015, § 42; див., *mutatis mutandis*, «[Кондрулін проти Росії](#)» (*Kondrulin v. Russia*), 2016, § 31). У таких випадках асоціація вважається фактичним представником померлого потерпілого (див., наприклад, «[Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампану проти Румунії](#)» (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*) [ВП], 2014, § 114).
- Ці принципи були визнані застосовними також до випадків, коли безпосередній потерпілий помер після подання заяви, а асоціація продовжила займатися справою («[Кондрулін проти Росії](#)» (*Kondrulin v. Russia*), 2016, §§ 31-34).
- Суд визнав допустимими наступні скарги, подані/продовжувані асоціаціями:
 - **Стаття 2** («[Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампану проти Румунії](#)» (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*) [ВП], 2014; та

¹ Підготовлено Секретаріатом. Не покладає зобов'язань на Суд.

Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

- «Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» (Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania), 2015);*
- **Стаття 3** (*«Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампьяну проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Cămpăanu v. Romania) [ВП], 2014; «Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» (Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania), 2015; «Кондрулін проти Росії» (Kondrulin v. Russia), 2016; «Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France), 2020, §§ 119-32 і 134);*
 - **Стаття 13 у поєднанні зі статтями 2 або 3** (*«Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампьяну проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Cămpăanu v. Romania) [ВП], 2014; «Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» (Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania), 2015; «Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France), 2020, §§ 119-132 і 134); i*
 - **Стаття 34** (*«Кондрулін проти Росії» (Kondrulin v. Russia), 2016).*
- Розглядаючи питання про те, чи повинна асоціація мати процесуальну правоздатність як представник *de facto*, Суд взяв до уваги такі «виняткові обставини»: вразливість безпосереднього потерпілого та її/його нездатність подати скаргу за життя; серйозність звинувачень, висунутих перед Судом; відсутність інформації про спадкоємців або законних представників, здатних подати заяву до Суду; контакти між асоціацією та жертвою до смерті та участь асоціації в національному провадженні після смерті, а також те, чи не було оскаржено її формальну правоздатність національними органами влади (*«Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампьяну проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Cămpăanu v. Romania)[ВП], 2014, §§ 104-114; «Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» (Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania), 2015, §§ 43-45; «Болгарський Гельсінський комітет проти Болгарії» (Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria) (ухв.), 2016, §§ 51-59; «Кондрулін проти Росії» (Kondrulin v. Russia), 2016, §§ 32-33; «Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France), 2020, §§ 119-132). Той факт, що потерпілий міг за життя подати скарги, сам по собі не виключає можливість представництва за відсутності довіреності після його смерті (*«Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» (Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania), 2015, § 45).**
 - Наявність спадкоємців або законних представників потерпілого, однак, не перешкоджає Суду наділити правоздатністю асоціації-заявників з метою діяти від імені дитини, яка померла в сімейному оточенні (*«Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France), 2020, §§ 125-129, щодо асоціацій із захисту дітей, які представляли дитину, яка померла внаслідок жорстокого поводження з боку її батьків).*

- Суд також застосував вищезазначені критерії, викладені у справі *«Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампану проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmporeanu v. Romania)* [ВП], 2014, для визначення того, чи може неурядова організація бути визнана такою, що має *locus standi* для того, щоб діяти як фактичний представник дитини, яка страждає на психічний розлад (*«Л.Р. проти Північної Македонії» (L.R. v. North Macedonia)*, 2020, §§ 46-54, де Суд визнав правоздатність асоціації, враховуючи, *inter alia*, обставини, за яких дитина була покинута при народженні, її батьки також страждали на психічні розлади, а законний опікун був звинувачений у тому, що не захищав її інтересів).

Варті уваги приклади

1. Асоціації дозволили представляти інтереси померлого потерпілого за відсутності довіреності

- *«Центр правових ресурсів від імені Валентіна Кампану проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmporeanu v. Romania)* [ВП], 2014, §§ 104-114 і 156 (Суд визнав допустимими скарги за статтями 2, 3 і 13. Він постановив, що немає необхідності розглядати питання допустимості та по суті скарги за статтями 5, 8 і 14);
- *«Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» (Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania)*, 2015, §§ 39-46, 79 і 81 (Суд визнав скаргу за статтею 2 допустимою. Він постановив, що немає необхідності розглядати питання допустимості та по суті скарги за статтями 3, 6 і 13);
- *«Кондрулін проти Росії» (Kondrulin v. Russia)*, 2016, §§ 28-34 (Суд встановив допустимість скарг за статтями 3 та 34);
- *«Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France)*, 2020, §§ 119-132 (Суд визнав допустимими скарги за статтею 3 та статтею 13 у поєднанні зі статтею 3).

2. Асоціації не дозволили представляти інтереси померлого потерпілого за відсутності довіреності

- *«Болгарський Гельсінський комітет проти Болгарії» (Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria)* (ухв.), 2016, §§ 50-61 (асоціація скаржилася на порушення статей 2, 3, 8, 13 і 14).

Подальші посилання

Інші ключові теми:

- *Locus standi* (правосуб'єктність) родичів (непрямих потерпілих) при зверненні до Суду у випадку смерті безпосереднього потерпілого
- Представництво інтересів дитини в ЄСПЛ

Інші міжнародні механізми захисту прав людини:

Комітет Організації Об'єднаних Націй з прав людини

- Правила процедури Комітету з прав людини Правило 99 (b)

Міжамериканська система

- Американська конвенція про права людини (стаття 44)
- [Правила процедури Міжамериканської комісії з прав людини](#) (стаття 23)

Африканська система

- [Керівні принципи подання повідомлень](#) до Африканської комісії з прав людини і народів (с. 5)

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Провідна справа:

- [«Центр правових ресурсів від імені Валентина Камп'яну проти Румунії» \(Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania\)](#) [ВП], № 47848/08, ЄСПЛ 2014 (попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* відхилено; порушення статті 2).

Інші релевантні справи:

Більш рання судова практика:

- [«Ненчева та інші проти Болгарії» \(Nencheva and Others v. Bulgaria\)](#), № 48609/06, 18 червня 2013 року (попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* асоціації-заявника прийнято; порушення статті 2 щодо індивідуальних заявників).

Подальша судова практика:

- [«Асоціація захисту прав людини в Румунії - Гельсінський комітет від імені Іонела Гарча проти Румунії» \(Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania\)](#), № 2959/11, 24 березня 2015 року (попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* відхилено; порушення статті 2);
- [«Ламбер та інші проти Франції» \(Lambert and Others v. France\)](#) [ВП], № 46043/14, ЄСПЛ 2015 (витяги) (відсутність *locus standi* для представництва померлого члена сім'ї; надано *locus standi* для подання заяви від власного імені заявника; відсутність порушення статті 2);
- [«Болгарський Гельсінський комітет проти Болгарії» \(Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria\)](#) (ухв.), №№ 35653/12 та 66172/12, 28 червня 2016 року (недопустимо: попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* прийнято);
- [«Кондрюлін проти Росії» \(Kondrulin v. Russia\)](#), № 12987/15, 20 вересня 2016 року (попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* відхилено; порушення статей 3 та 34);
- [«Л.Р. проти Північної Македонії» \(L.R. v. North Macedonia\)](#), № 8067/15, 23 січня 2020 року (попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* відхилено; порушення статті 3);
- [«Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» \(Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France\)](#), №№ 15343/15 та 16806/15, 04 червня 2020 року (попереднє заперечення щодо відсутності *locus standi* відхилено; порушення статті 3; відсутність порушення статті 13 у поєднанні зі статтею 3).